

Bussumse TV-historie

De eerste landelijke televisie-uitzending kwam in 1951 vanuit Bussum. Daar aan de Kerkstraat / hoek Kapelstraat, stond de eerste tv-studio. Landelijke uitzending is eigenlijk teveel gezegd: de tv-zender in Lopik bestreek maar een deel van Nederland, en er waren nog maar een paar honderd tv-toestellen in Nederland.

Televisie is nu niet meer uit ons leven weg te denken. Met miljoenen kijkers is het een massamedium geworden, met talloze tv-stations waaruit we kunnen kiezen. Het Bussumse tv-verleden heeft veel sporen achtergelaten. Maar die moet je wel weten te vinden!

Van radio naar televisie

Vanaf de jaren twintig was Nederland geleidelijk gewend geraakt aan het medium radio. Er waren radioverenigingen opgericht en in elk Nederlands huishouden was wel een radiotoestel aanwezig. Toen de televisie zich begin jaren vijftig aandeede was er nogal wat angst en twijfel over het nieuwe medium. Toch gaf de Nederlandse overheid toestemming om er mee te experimenteren. In sommige andere landen waren er al televisie-uitzendingen, maar in Nederland moest het nog helemaal beginnen. De grote man achter de ontwikkeling van de tv in Nederland was Eric de Vries, een echte pionier, die voor de tweede wereldoorlog al met televisie in de weer was geweest. Hij hield zich niet alleen met de techniek bezig maar ook met het maken van tv-programma's. Eric de Vries was een belangrijke leermeester, eigenlijk de vader van de tv in Nederland. In de beginjaren moest er door de tv-medewerkers veel worden geïmproviseerd. Op allerlei gebied waren er problemen waar snel een oplossing voor moest worden gevonden; zo werd apparatuur aangepast, of als het niet anders kon zelf gemaakt of uitgevonden.

De eerste stapjes

Na experimenten bij Philips in Eindhoven en was het eindelijk zover: in Bussum werd de eerste tv-studio ingericht. Die plaats was eigenlijk toevallig.

Hilversum had meer voor de hand gelegen omdat daar de radiostudio's waren. Bussum werd uitgekozen omdat er een geschikt gebouw was gevonden, een voormalige kerk die ook nog andere bestemmingen had gehad. Die werd verbouwd en in gericht als studio. Ondermeer de kerktoren werd verhoogd om vandaaruit het tv-signaal met een straalzender naar Lopik over te kunnen brengen. Toen, op 2 oktober 1951 was de eerste uitzending vanuit studio Irene een feit. De officiële opening werd gedaan door de toenmalige staatssecretaris Cals van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Hij zei ondermeer dat hij hoopte dat de televisie een belangrijke bijdrage kon leveren aan de cultuur.

Alles live en kicking!

Van die openingstoespraak zijn geen bewegende beelden bewaard gebleven, er zijn alleen foto's van. Televisiebeelden konden in de beginjaren nog niet worden opgeslagen. De opname- techniek werd pas later geleidelijk ontwikkeld. Omdat banden in het begin erg duur waren werden ze gewist en opnieuw gebruikt. Daarom is er veel verloren gegaan. Heel jammer! Toch is er nog wel wat bewaard gebleven, en daar wordt over gewaakt door Beeld en Geluid in Hilversum. Die organisatie heeft een groot audio- visueel archief.

Door het ontbreken van een goede opname- techniek moest in die eerste jaren alles "live" de lucht in. Je kunt je voorstellen dat dit veel problemen gaf, bijvoorbeeld bij toneelstukken met veel wisselingen van decor. Als het nodig was, dan maar even "pauze". Na afloop van de uitzending vanuit de kleine Bussumse Irene- studio werden alle decorstukken snel op straat gezet om later te worden opgehaald. Nogal wat Bussumers stonden de tv- beroemdheden van die tijd na afloop van de uitzendingen bij de studio op te wachten, om handtekeningen te vragen. Dat al die uitzendingen rechtstreeks waren konden de kijkers van toen merken doordat automobilisten soms opzettelijk toeterend langs de studio reden. Dit

ondanks een speciaal verkeersbord dat tot stilte maande. Sommige mensen vonden het leuk om op die manier in de uitzending te komen of wilden huisgenoten zo waarschuwen dat ze er aankwamen. Ook de uitrukkende brandweer in Bussum was nogal eens te horen. Zulke dingen gebeurden natuurlijk net tijdens een stilte in een toneelstuk!

Pal tegenover studio Irene was een banketbakkerij. Die zorgde voor de inwendige mens van de tv-pioniers van toen: koffie, broodjes, kleine maaltijden. Ook werden uit die winkel meubels en andere spullen gehaald als die voor een uitzending nodig waren.

Snelle groei

Er kwamen steeds meer kijkers in Nederland en daarom groeide ook het aantal dak- antennes, die "harken" werden genoemd. Later ontstonden er complete antenne- "wouden". Dat viel vooral op bij grote flatgebouwen. Eerst was nog maar twee keer per week een avond- uitzending, later elke dag. Even voor alle duidelijkheid: de beelden waren toen allemaal nog zwart-wit. Al snel had de tv speciale aandacht voor kinderen: woensdagmiddag en zaterdagmiddag was er een kinderprogramma. Veel oudere mensen kunnen daar leuke verhalen over vertellen. Met vriendjes en vriendinnetjes uit de straat zaten kinderen te kijken in een huis waar al een tv was. Zo'n gezin was heel trots op het bezit van een tv-toestel, en wie wilde mocht meekijken. Kinderen op de grond en de schoenen uit. Bij uitzendingen overdag moesten de gordijnen dicht omdat het beeld nog niet zo helder was als nu. Tv was voor de meeste mensen toen nog een groot duur wonder: er werd zelfs lang en met grote interesse naar het testbeeld gekeken!

In 1955 werd besloten tot de bouw van een speciale straaltoren in Bussum, omdat de straalzender in de toren van de Irene- studio niet altijd meer voldeed, vooral bij slecht weer. Er kwam een nogal lelijk bouwwerk in het centrum het dorp te staan. Het was een 30-meter hoge stalen steiger-achtige constructie die bij storm gevaarlijk heen en weer zwipte. Die "puist

van Bussum”, zoals hij werd genoemd, heeft er uiteindelijk maar ongeveer vijf jaar gestaan. Hij werd vervangen door een veel hogere toren in Hilversum.

De bruisende activiteiten in Bussum eisten steeds meer ruimte. Verscheidene oude gebouwen werden voor het tv-werk geschikt gemaakt. Zo werd de vroegere ambachtsschool een filmcentrum. Ouderen in Bussum weten nog steeds de namen van diverse omroepgebouwen: bv studio Eltetho, het Broederhuis, studio Vitus, Concordia. Bekende Nederlanders kon je toen overal “in het wild” tegenkomen. Cafés, restaurants en winkels in het centrum van Bussum deden goede zaken door de aanwezigheid van al die tv-medewerkers.

Enkele ontwikkelingen op een rijtje:

op 6 januari 1956 was het eerste tv-journaal te zien. In 1962 duurde een marathon- uitzending “Open het Dorp” 24 uur. Dat was een sensatie! Met de uitzending werd geld ingezameld voor de bouw van een dorp voor gehandicapten. Er kwamen uitwisselingen met tv-stations in het buitenland: “Eurovisie”. Op die manier waren bijvoorbeeld voetbalwedstrijden in het buitenland of het internationale songfestival rechtstreeks te zien. Ook dat was toen heel bijzonder. Erg geliefd bij de kijkers werden de eerste live-praatprogramma’s zoals “Voor de Vuist Weg “ van Willem Duys ,vanuit Concordia in Bussum. Jarenlang was er maar 1 televisienet, zodat iedereen altijd naar hetzelfde keek. Er viel pas wat te kiezen met de komst van een tweede net in 1964. Om de bestaande tv-toestellen daarvoor geschikt te maken was een speciaal kastje nodig. In 1967 was na veel politiek geruzie voor het eerst reclame te zien. Over die tv-reclame was zelfs een kabinet gevallen. In datzelfde jaar werd kleurentelevisie ingevoerd, en in 1980 werd een begin gemaakt met teletekst. Het derde tv-net kwam in 1988 in de lucht.

Van Bussum naar Hilversum

Wat geweest is is geweest! Bussum is al lang niet meer het tv-centrum van Nederland, al komt er af en toe nog wel een uitzending vandaan, bv. uit ‘t

Spant. Hoe dat is zo gegaan? We hebben al gezegd dat de keuze voor Bussum een toeval was. En achteraf gezien lijkt het erop dat van begin af aan al vaststond dat Bussum maar een tijdelijke vestigingsplaats zou zijn en dat Hilversum uiteindelijk de televisie zou krijgen. Een verwoestende brand in de Sint Vitus studio in 1971 betekende het begin van het einde van de tv-activiteiten in Bussum. Stap voor stap verhuisde de tv naar Hilversum. Er zijn mensen die het "stom" vinden dat Bussum de televisie niet heeft weten te behouden. Maar je kunt je afvragen of een kleine gemeente als Bussum de snelle groei van het tv-bedrijf wel had kunnen opvangen. Duizenden werknemers! Een groot mediapark in Bussum? Waar? Wat had er allemaal voor moeten opgeofferd?

Ouderen in Bussum denken soms met weemoed aan die oude tv-tijden terug. Zij weten nog waar alles gestaan heeft en herinneren zich de bijzondere sfeer. De legendarische Irene- studio aan de Kerkstraat is al jaren geleden gesloopt. Jammer! Het had een herinneringsmonument kunnen zijn. Voor geïnteresseerden betekent het wat speurwerk als ze meer over die roemruchte tijd willen weten. Onder andere de Historische Kring Bussum wil daarbij graag helpen, en heeft het nodige gepubliceerd.